

GULCHEHRA ABDULLAYEVA,
O'zR FA Davlat adabiyot muzeyi ilmiy xodimi

O'LMAS UMARBEOV ARXIVI XUSUSIDA

Annotatsiya: Maqolada Davlat adabiyot muzeyi fondida saqlanayotgan O'lmas Umarbekov arxivi haqida fikr yuritiladi. Bunda Ikkinchi jahon urushi mavzusidagi hikoyalar; undagi qahramonlarning jasorati, insonning inson oldidagi burchlari haqidagi voqealar bayon qilinadi.

Kalit so'zlar: arxiv, hikoya, Vatan, insoniylik.

Abstract: The article discusses the archive of Olmas Umarbekov, which is kept in the State Literary Museum. It contains stories about the Second World War, the courage of its heroes, and the duties of man to man.

Keywords: archive, story, Motherland, humanity.

O'zR FA Alisher Navoiy nomidagi Davlat adabiyot muzeyida 1971-yili O'zbekiston yozuvchilari va shoirlari, adabiyotshunoslari arxivi bo'limi tashkil etilgan. Arxivga ko'plab yozuvchi va shoirlar, adabiyotshunoslarning arxivlari qabul qilib olingan. Bular Hamza Hakimzoda Niyoziy, Hamid Olimjon, Shayxzoda, Abdulla Qahhor, Xurshid, Shokir Sulaymon, Husayn Shams, Botu, Baxrom Rahmon, A.Umariy, A.Almatinskaya kabi qator adiblarning arxivlari tavsifi tuzilgan va katalogi nashr qilingan. Bulardan tashqari keyingi yillarda P.Shamsiyev, Asqad Muxtor, Said Ahmad, M.Hakimov kabi ijodkorlarning ham arxivi katalogi nashr bo'ldi. Shular qatorida O'zbekiston xalq yozuvchisi O'lmas Umarbekov arxivi ham saqlanadi. Yozuvchi hikoyalarini o'rganish jarayonida yigirmadan ortiq hikoyasi Ikkinchi jahon urushi mavzusida yozilganligi ayon bo'ldi. 1945-yili urush tugab g'alabaga erishilgan bo'lsa, bu g'alabada, front ortida tinimsiz mehnat qilgan o'zbek xalqining ham hissasi katta ekanligi, urush yillarida front ichkarisida xalqimizning qahramonliklari va jangchilarimizni frontdagi jasoratlari turli obrazlar orqali ifodalanadi.

Yozuvchi ijodining yarmini uning hikoyalari tashkil etadi. Arxiv materiallari orasida, hikoyalarning qo'lyozma va mashinka variantlari, rus tiliga tarjimalari ham mavjud. Yozuvchi ijodi davomida yetmishdan (70) ortiq hikoya yozgan. Bular turli mavzularda bo'lib, Ikkinchi jahon urushi mavzusidagi hikoyalarining o'zi yigirmaga yaqin. Ana shu hikoyalardan ayrimlari haqida o'z mulohazalarimizni beramiz. Ayrim hikoyalarida urush yillarini eslash orqali voqealarni bayon qiladi.

Adibning "Kuz havosi" hikoyasida insonparvarlik, onalik mehri qanday qudratga ega ekanligini, "So'nggi safar" hikoyasida mardlik, vatanparvarlik motivini, "Tun" va "Men rusman" hikoyalari inson irodasi qanday qudratga va chidamga ega ekanligini ifodalasa, "Qiyomat qarzi" hikoyasi insonning inson oldidagi burch va ma'suliyatini Sarsonboy ota obrazida mukammal ko'rsatadi. "Ko'prik" hikoyasida tinchlik zamonasiga shukronalikni ulug'laydi, "Husn" hikoyasida avtor urush yillari butun bir kolxozni ochlik va talonchilikdan omon saqlab qolgan zahmatkash ayolni tarannum etsa, "Dutor", "Gullar", "Chinor" kabi shingil hikoyalarida bag'ri keng, mehri daryo o'zbek xalqining milliy qahramonlari obrazlarini yaratdi.

Avtorning “Kuz havosi” nomli hikoyasidagi Savri xola obrazi garchi urush tamom bo‘lgan bo‘lsa ham, hamon o‘g‘lining qaytishini kutadi. Mana shu yolg‘iz o‘g‘lini kutish undagi sabr-toqatni, irodani ham mustahkam qilib qo‘ygan. Hikoya boshlanishida: “Savri xola bitta-bitta yurib boradi” (124-b.) degan tasvir beriladi. Mana shu kichik bir tasvirdayoq onaxonning qanday xarakterga ega ekanligi ko‘rina boshlaydi. Uning ko‘rinishi oq sochli, nuroniy bo‘lib, ohista qadam tashlashidan xarakteridagi vazminlik, bosiqlik ko‘zga tashlanib boradi. U qanday ishxonada ishlayotganini ham bilmaydi. Onaxon ishini tugatib, xiyobonga kirib o‘tiradi. U yerda bir oz dam olib, piyoda yurishni o‘zgacha gashti bor ekanligini his qiladi. Savri xola xarakterining ajoyib tomoni bor, u ham bo‘lsa umrida biror marta mashinaga tushgan emas. Doim piyoda yuradi. Kechalari yolg‘iz qolgan Savri xolaning xayol surib o‘tirishi, urushda halok bo‘lgan o‘g‘lini eslashi, hatto yeb o‘tirgan oshiga o‘g‘lining nasibasi qo‘shilgandek uni kirib kelishiga umidvorlik hissi yozuvchi tomonidan juda ishonarli tasvirlangan. “Ko‘pincha kechqururlari bir kapgir osh qilib, chimchilab yeb o‘tirganda xayol qurg‘ur ming yoqqa olib ketadi-yu, Berdiali ikkita qovunni qo‘ltiqlab kirib kelayotganday bo‘ladi” (126-b). Yozuvchi “inson” degan ulug‘ nomni xuddi shu oddiygina Savri xolaning tortinchoq, sodda ammo beg‘ubor qalbi orqali ochib beradi. Savri xoladagi o‘zgalarning tashvishi haqida qayg‘urishini olaylik, har kuni gaplashib, suhbatlashadigan Sobirjon ishga chiqmaganligidan, uning xavotirlanishini ko‘raylik: “Kechasi bilan ham uxlo olmay chiqdi, Nima bo‘ldi ekan? U yoq-bu yoqqa ketib qoldimikin? Unday bo‘lsa aytardi” (129-b). Undan xavotir ola boshlaydi. Begona bolani o‘ylab halovati buziladi. U Sobirjonni izlab topishga ahd qiladi va yigitni topadi. Sobirjonni izlab topgandagina biladiki, yigit ikki oyog‘ini urushda yo‘qotgan. Sobirjonni gavdasi, baquvvat qo‘llarini ko‘rib, shunday sog‘lom yigit o‘tirib oyoq kiyim tuzatib o‘tiribdi deb o‘ylagan ona, Sobirjon oyoq kiyim ta‘mirlaydigan ustaxonada ishlayotganining sababini biladi. Bir o‘zi yolg‘iz yashaydigan yigitga, Savri xola onadek mehr berish, uni parvarishlash uchun uning uyiga ko‘chib o‘tadi. Bu ham bo‘lsa chin insonga xos bo‘lgan fazilat. Yozuvchi o‘zining “Kuz havosi” hikoyasidagi Savri xola obrazi orqali haqiqiy insonga xos bo‘lgan oddiylik, kamtarlik, shirinsuxanlik, mehribonlik kabi fazilatlarini ulug‘laydi. Ana shunday fazilatlar orqali o‘zbek ayolining obrazini yaratadi.

O‘lmas Umarbekov aynan front voqealarini tasvirlashi, jangda vatan himoyachilari oxirgi o‘qlari qolgunga qadar dushman bilan yuzma-yuz jang qilishini, tutqunlikda ham ularga qarshi kurash olib borib, dushman ustidan g‘alaba qozonishi, bir necha kishilarning o‘limi bilan erishganligini “Tun” va “Men rusman” hikoyalaridan ko‘rishimiz mumkin.

Uning “Tun” nomli hikoyasi oxirgi kuchini to‘plab erkinlik uchun kurashayotgan tutqunlikdagi jangchi askar haqida. Bir marta asirlikdan qochib, qo‘lga tushgan jangchining ayanchli kunlari haqida hikoya qilinadi. Ikkinchi marta asirlikdan qochayotgan Ziyamat butun fikri tezroq dushmandan qutilish bo‘ladi. Lagerdagi ochlik, tahqirlash kabi azoblar uni dushmanga bo‘lgan nafratini yana ham kuchaytiradi. Birinchi marta hech kim bilan gaplashmay bir o‘zi qochmoqchi bo‘ladi. Ammo o‘sha kuniyoq lager itlari uni topib, talaydi. Oxirgi qochishda esa butun lagerdagi asirlar bilan kelishilgan holda qochishga tayyorgarlik ko‘radi va asirlikdan qocha olsa, albatta partizanlarga qo‘shilib butun lager asirlarini qutqarish rejasi tuziladi. Ziyamat ana shunday istaklar bilan qochib do‘stlarni qutqaradi. “Men rusman” nomli hikoyasi “Tun” hikoyasining mantiqiy davomi bo‘lib, bu hikoyada avtor Ziyamat lagerdan qochgandan keyingi bir kuni haqida hikoya qiladi. U shu darajada xavotirdaki, yo‘lning oxiri qishloqqa borib taqalishi mumkin, chunki qishloqda fashistlar bo‘lishi aniq. Hikoyada vatan himoyasi, baxti uchun jang qilgan har bir jangchi hech qachon unutilmaydi. Ziyamat bilan qochmoqchi bo‘lgan Saidmursal va uning hamrohlari ham o‘z ixtiyorlari bilan asirga tushmagan, ular ham vatan uchun jang qilganlar. Shularning ichidan faqat Ziyamat qochib qutiladi. Ziyamat bor kuchini to‘plab, qiyinchiliklardan qo‘rqmay, o‘z maqsadiga erishishga harakat qiladi va erishadi.

Hikoyalardagi voqealar juda ishonarli va ta'sirli bayon etilgan. Hikoyaning g'oyasi kishi irodasining qanday mustahkam ekanligini, Vatan himoyasi uchun jang qilib, jasorat ko'rsatgan har bir jangchi hech qachon unutilmasligi va buday jangchilar tutqunlikda ham dushman bilan kurasha oladigan qudratga ega ekanligini xuddi shu hikoya misolida ko'rishimiz mumkin.

Kishilardagi fidokorlik, vatanga, ona yurtga bo'lgan cheksiz muhabbat, kabi yuksak fazilatlar haqida.

O'lmas Umarbekovning "Bahor nafasi", "Vela", "So'nggi safar" kabi hikoyalaridagi qahramonlar taqdiriga urush o'zining qora izlarini solib ketgan.

"Bahor nafasi" hikoyasida yozuvchi urush davrida bo'lib o'tgan voqealarni ko'z oldiga keltirib, xotirasidan o'tkazayotgan soldat obrazini ko'rsatadi. Qurshovda qolgan ikki jangchi tuni bilan o'rmondan o'tib, tongga yaqin o'rmondagi chayla oldidan chiqib oladilar. Ular endi emaklab kelishayotganda o'zlariga tanish chayla oldida kichkina bir qizchaning o'tirganini ko'rib qolishadi va uning oldiga emaklab boradilar. Qizchaning otasi frontda ekanligi, onasini esa nemislar otib tashlaganini eshitgan jangchilar uni ham birga olib ketmoqchi bo'ladilar. Shunda qizcha: "Lolam qolib ketdi", – deb orqaga qaraydi. Jangchilardan biri lolani olib kelish uchun orqasiga qarab emaklab ketadi. Lolani Galinaga olib kelib berib turganda yaralangan soldat serjantga: "Tashlab ketavering", – deb aytadi. Ammo serjant burchini ado etib, mardlarcha ish tutadi. U jangchi do'stini tashlab ketmay, opichlab, emaklab olib ketadi. Volodya gospitaldan tuzalib chiqqach, serjantga urush yillarining oxirida xat yozadi va konvert ichiga xat bilan birga Galina bergan lolani ham solib yuboradi.

Hikoyadagi ikki jangchining qilayotgan xatti-harakatlari orqali vatan himoyachilarining asl qiyofasi ko'rinish boshlaydi. Jang ketayotgan bir paytda, kichkina qizning ko'ngliga qarab orqasiga qaytib, lolani olib kelishga undagan jangchi qalbida bo'lgan insoniylik, mehribonlik va bolajonlikdir. O'q yegandan so'ng o'zini qoldirishlarini so'rashi ham sheriklarining tezroq manzilga yetib olishlarini ko'zlayotgan, soldat o'zini tashlab ketishsa, ularga yurish osonroq bo'lishini o'ylaydi.

Fashistlar jang maydonidagi yuzlab yaradorlarni tashlab ketayotgan bir paytda, yarador do'stini opichlab, yonida kichkina qizcha bilan birga, serjant sherigini tashlab ketishni hayoliga ham keltirmaydi. U tezroq o'z qismiga yetib olishni mo'ljallayapti. U quroldosh do'stini qurshovdan omon olib chiqib gospitalga joylaydi.

Hikoyada ifodalangan kishilarning insonparvarligi internatsional do'stligi, tabiatga muhabbat kabi g'oyalar o'z ifodasini topgan. Hikoya oxirida nimjon lolaning hayotga intilib, yerdan unib chiqishini ko'rib, "Galina ham otasini topdimikin", deb o'ylagan soldat. Galina albatta otasini topadi degan ma'noni o'qishi mumkin. Chunki, biror maqsadga erishish uchun kishi qanday bo'lmasin astoydil intilsa, albatta, erishadi.

Hikoyaning kirish qismidagi bahor faslida ochilgan lola ikkinchi voqeani eslash uchun turtki bo'lgan lolaqizg'aldoq kabi detaldan o'rinli foydalangan. Hikoyadagi ikki soldat xarakteri voqealar jarayonida yaxshi ochilgan.

O'lmas Umarbekovning Ikkinchi jahon urushi haqidagi qaysi hikoyasini olmaylik, ularda frontda jang qilayotgan jangchilar xatti-harakatida, front orqasida turib, fidokorona mehnat qilib, qahramonlik ko'rsatayotgan o'zbek xalqining insoniylik, odamiylik, vatanparvarlik kabi tuyg'ularida vatandoshlarimizga xos bo'lgan buyuk fazilatlarni ko'ramiz.

Adibning insoniylik, burch, o'zgalarga bo'lgan mehr-oqibat, ularning bir-birlariga bo'lgan ishonchlari, ishonib topshirilgan narsani o'z egasiga topshirishni o'zining "Qiyomat qarzi" deb bilgan ota xarakterini avtor "Qiyomat qarzi" nomli hikoyasida Sarsonboy ota obrazi orqali ifodalaydi.

O'z insoniy burchini bajarish uchun 20 yildan ortiqroq, o'g'lining o'rtog'i qo'yini boqayotgan Sarsonboy ota obrazi orqali urushda yolg'iz farzandidan ayrilgan otaning armonlari hikoya qilinadi. Sarsonboy ota xarakteri hayot ziddiyatlari orqali ochiladi. Begona bolaning qo'yini qiyomat qarz deb boqish, uni kutishi, bu bola qaytgandan so'ng uni uylantirib, orzu-havas ko'rmoqchi bo'lgan intizor chol kampirning kundalik turmushi, farzand dog'ida kuygan onaning hayotini hikoyani o'qigan o'quvchi tasavvur qilishi qiyin emas. Har yakshanba bozorga kelib Haydaralini qidirayotgan Sarsonboy ota molbozoridagi har bir odamni kuzatadi. Uning odatiga achingan choyxonachining gaplari uning kayfiyatini buzadi. Chunki, har yakshanba bu bozorga kelishi tomosha uchun emas. Omonotga tashlab ketgan ikkita qo'yning egasi Haydaralini ko'rish, topish. Choyxonada odamlarga qarab o'tirib xayol surgan cholning kayfiyati, o'g'lidan qora xat kelgandagi xotining faryodi, hammasi uning xotirasiga yana urush yillarini soladi. O'g'lidan qora xat kelganiga bir yil bo'lgan kuni o'g'lining do'sti Haydarali ikkita qo'y olib kelib unga berib: "Amaki, shular sizda tursin", – dedi iymonib. Dadam qo'yni yaxshi ko'rar edilar, qaytganlarida to'y-po'y qilardik..."(86 b.). Begona yigitni o'z o'g'liday ko'rgan Sarsonboy ota uning iltimosini bajonidil qabul qilib, qo'ylarni olib qoladi. U olib qolgan qo'ylar 40 tadan oshib ketgan, kolxoz qo'ylariga adashib ketmasin deb, qizil matodan bog'lab qo'ygan, bironing molini ko'z qorachig'iday saqlashni o'z burchi deb bilgan Sarsonboy ota hamon Haydaralini kutadi. Uning bu kutishi bironing molini egasiga topshirish uchun qilayotgan xatti-harakatlari haqiqiy insonga xos fazilat ekanligi, ana shu fazilatlar tufayli begona bola mulkini omon saqlashni o'z burchi deb bilgan chol Haydaralining kelishini kutadi. Umid qiladi.

Urush kishilar taqdirini qay ahvolga solishi mumkinligini yozuvchi "Ko'prik" hikoyasidagi Samad aka obrazi orqali ifodalaydi.

Cho'l o'rtasida mashinasi buzilgan Samad aka va uning hamrohi qishloqqa yetib olish uchun piyoda yo'lga tushadilar. Ular yo'lda kattagina kanalga duch kelishadi. Kanaldan o'tish niyatida suv ustiga ko'ngdalang yotqazilgan daraxt ko'prikdan o'tmoqchi bo'lishadi. Samad aka ana shu daraxt ustidan o'tayotganda o'yga cho'mib, to'satdan suvga yiqiladi. Bu voqeani yozuvchi ishonarli dalillar orqali tasvirlaydi. Bu tasvirda kuchli psixologik vaziyat o'z aksini topgan.

"Yigit sherigiga qaradi-yu, hayron bo'lib qoldi. Samad aka, yo'g'onligi Qo'qon arava shotisidek keladigan o'rikka ko'zlarini tikkancha, qimir etmas, moshkichiri mo'ylovi. Qalin, ajin bosgan lablari titrardi (108b). ... bitta-bitta qadam bosib, kanalning o'rtasiga yetib keldi. ...ko'zi tindi shekilli, boshini ko'tardi, ammo bu foyda bermadi, tebrana boshladi, qo'llarini yozgan edi, muvozanatni yo'qotdi va shalop etib suvga ag'darildi". (109-b)

Asar qahramonining suvga yiqilishi, ikkinchi hikoya uchun zamin bo'ldi. Chunki Samad aka Ulug' Vatan urushida ham xuddi shunga o'xshash ko'prikdan o'tish vaqtida mudhish voqeaning guvohi bo'lgan. Samad aka xamrohiga ana shu voqeani hikoya qilib beradi.

O'sha olovli damlarda Samad akalar qismi Ukrainaning Martova qishlog'ida joylashgan edi. Qishloq yonida Shimoliy Doneskning kichik irmog'i oqib o'tardi. Polkning xo'jalik qismi irmoqning berigi qismida joylashgan bo'lib, qishda undan bimalol o'tib yurishardi. Kunlar isib muz eriy boshlagach, irmoq ustida ko'ndalang yotqizilgan bir narsa borligi ma'lum bo'ladi. Uning ustiga chiqib o'tishga qulayligini bilish uchun qattiq-qattiq sakrab ko'radilar. Bu narsa soldatlar uchun ko'prik vazifasini o'taydi.

"... ko'prikchamizning o'rtasiga kelib engashganimizni bilaman, shalop etib ko'prik-mo'prik bilan suvga tushib ketdim" (110-b).

Xari oqib keta boshlaydi. U odamlarning ko'priksiz qolishlaridan qo'rqib, unga yetib olib bir amallab qirg'oqqa olib chiqadi. Shu payt uning ko'zi muz orasidan chiqib turgan odamning bosh barmog'iga tushadi. Ular ko'prik deb o'ylab yurgan narsa odamning murdasi bo'lib

chiqadi. Halok bo'lgan jangchini ovqat pishiriladigan joyga olib boradilar, uning muzini eritib, soqollarini kirib, tepalikka ko'madilar, o'ttiz marta o'q uzishib, uning xotirasiga salyut beradilar. Bular haqiqiy insonga xos fazilat, ularning ma'naviy dunyosining qanchalik boyligidan dalolat beradi.

Hikoyadagi voqealarni ifodalashda ba'zi bir kamchiliklar ko'zga tashlanadi. Masalan, kirish qismidagi peyzaj tasviri. Yoki Kattagina kanalga ag'darilgan o'rik daraxtining qalinligi qo'qon arava shotisidek deyilgan, demak, bu yiqilgan o'rikning tanasi qalin bo'lsa, katta kanalga ko'prik vazifasini o'tay olishi, kishini ishontirmaydi. Ammo bu kamchiliklarga qaramay, hikoyaning asosiy mohiyati shundan iboratki, o'z hayotini Ona Vatan ozodligi yo'lida fido etgan Vatan himoyachisining murdasi ham hayotligidagi kabi ona xalqi uchun va uning jangchilari uchun xizmat qilishda davom etayotganligi ko'rsatiladi. Hikoyani eshitgan yosh yigitning qalbidan hayotga bo'lgan o'zgacha hissiyotlar, bizning tinchligimiz uchun, kelajagimiz uchun kurashgan kishilarga esa hurmat bilan qarash tuyg'ulari o'rin oladi.

Yozuvchi hikoyasi qahramonlari ruhiyati juda chuqur, uning tasviriy xarakteristikasi ishonarli. Avtor hayotiylik va psixologik tasvirda aniqlikka erishish uchun voqelikni o'z qahramonlari nuqtai nazaridan tasvirlash yo'lidan boradi. Hikoyadagi kichik bir epizod asosida muhim hayotiy haqiqat ochib berilgan. Asar kishini o'ylatuvchi, uning yuragiga jizillab teguvchi va kishilarning boy ma'naviy qiyofaga ega ekanliklarini ko'rsatib beruvchi ishonchli manbadir.

Yozuvchi ushbu hikoyasida Vatan va inson taqdirini yorqin aks ettirib, mavzuning mohiyatini tarixiy sahifalar orqali ochib bergan. "Ko'prik" hikoyasidagi voqealar kitobxonni hayotning mazmuni nimada ekanligi xususida o'ylashga, fikrlashga majbur etadi. Bu esa yozuvchi asariga muvaffaqiyat bag'ishlaydi.

Tinchlik uchun o'z jonlarini fido qilganlar xotirasi kishilar qalbida doim yashamoqligi hayotiy voqealar asosida mohirona ochib beriladi.

Adibning "Dutor" hikoyasi insonlarning mehr-oqibatlari, samimiy munosabatlari tarannum etiladi. Xiyobonni supuradigan qariya o'zga tanish bo'lgan uylarining birida kimdir dator chertayotganini eshitib qoladi. Har kuni ana shu uy oldida erta tondan yangraydigan kuy mashqini eshitishni odat qilgan chol, urushdan avval o'g'liga sovg'a qilgan dutorni shu bolaga olib kelib beradi. Endi kuy bu dutorda yana ham boshqacharoq, jarangliroq chiqar edi. Chol kuy mashqi tugaguncha eshitib turar, so'ng o'z ishini davom ettirgani ketar edi. Hikoyada keksa ota obrazi urush tufayli unga yetgan qalb jarohatlari hamda ana shu mudhish urushga bo'lgan nafrat hislari bayon etiladi. Hikoyani o'qigan o'quvchida urushga nafrati ortib boradi. Chunki, urush tufayli yolg'iz farzandidan ayrilib, sovg'a qilingan dutorni chalib ham ulgurmay, urushda halok bo'lgan o'g'lining g'ami, farzand dog'i chol kampir yuragini jarohatlagan.

Har kuni eshitayotgan dator kuyi cholni uyida turgan dutorni talaba yigitga olib kelib berishga da'vat etdi. Unga o'g'lining datorini beradi. Endi otaning ko'ngli xotirjam, dator o'zining haqiqiy egasini topdi. Qariyadagi begona yigitga bo'lgan munosabat orqali kishilarimiz qalbini jarohatlagan mash'um urush, ular yuragidagi ezgulik, mehribonlik, bir birlarining og'irini yengil qilish, suyash kabi insoniy fazilatni sug'urib ularga soya tashlay olmagan, g'am va alamni uning og'ir dardini totishga qaramay insoniylik burchini faqat kishilarga yaxshilik qilishda, deb bilgan nuroniy otaxon yigitdagi iste'dodning qadriga yetadi yigitga dutorni berganida uning siymosida o'z o'g'lini ko'radi va unga yana ham dildan yaqin bo'lib, mehrinbonlik ko'rsatadi. Hikoyada urush keltirgan jarohat, kulfatga nafrat bo'lsa, ikkinchidan mehnatga bo'lgan bo'lgan munosabat orqali insonlardagi biri-biriga bo'lgan oqibatni, insonlarga qo'ldan kelganicha yordamini ayamaslikni, yaxshilik qilish, muruvvatli bo'lishlikni ko'rsatishdan iboratdir. Hikoya ko'z ilg'amas xatti-harakatlar orqali kishilarimizning boy ma'naviy qiyofasini ko'rsatadi.

Yozuvchining “Haykal”, “Chinor”, “Gullar” kabi shingil hikoyalarida ham insoniy fazilatlar bo‘lmish fidoyilik, mehribonlik kabi odatlarni o‘zida mujassamlashtirgan insonlar obrazini ko‘ramiz.

O‘lmas Umarbekovning urush haqidagi barcha hikoyalarida o‘zbek xalqining xarakteri xoh frontdagi qonli janglarda bo‘lsin, xoh front ichkarisda bo‘lsin kishilarimizning har qanday qiyinchiliklarga qaramay mardonavor mehnat qilib, o‘z vatanni dushmandan ozod qilishda yana ham yuqori darajaga ko‘tariladi. Muallifning ayrim hikoyalaridagi voqealar urush yillarini eslash orqali bayon qilinadi. Qaysi bir hikoyani olmaylik ulardagi qahramonlar taqdirida mash‘um urushning qora dog‘i bor. Ammo, shunga qaramay, ulardagi insoniyik, mehr va vafo, fidokorlik kabi zamondoshlarimizga xos belgilarni ifodalash bilan birga o‘zbek xalqidagi do‘stlik, birodarlik, internasionalizm kabi g‘oyalar yozuvchi hikoyalarining mazmaniga singib ketganligining guvohi bo‘lamiz.

Biz O‘lmas Umarbekov arxividagi Ikkinchi jahon urushi mavzusidagi bir necha hikoyalar haqida o‘z fikrlarimizni berdik xalos. Arxiv hujjatlari orasida turli mavzudagi hikoyalar, qissalar, pyesalari ham mavjud bo‘lib, yozuvchi ijodiga qiziqqan tadqiqotchilar uchun muhim manbaa bo‘la oladi deb o‘ylaymiz.

